

Het Tips & Advies Ondernemershandboek

3.6. Fiscale aspecten bij overlijden

3.6.1. Inkomstenbelasting

Voor de inkomstenbelasting moet een onderscheid worden gemaakt tussen enerzijds het overlijden van een ondernemer met een eenmanszaak of een vennootschapsaandeel in een Vof (of maatschap, of CV) en anderzijds het overlijden van een ondernemer met een bedrijf in de rechtsvorm van een BV.

3.6.2. Eenmanszaak/Vof

Het overlijden van een ondernemer wordt fiscaal beschouwd als staking van de onderneming. Over de stakingswinst die daardoor wordt verkregen, is belasting verschuldigd tegen het progressieve tarief in box 1 van de inkomstenbelasting. Het maximale tarief daarvan is 49,50% (in 2023).

Belastingfaciliteiten

Voor deze heffing over de stakingswinst geldt ook een stakingsaftrek van een vast bedrag van € 3.630 (in 2023).

Uitstel van betaling

In geval van overlijden van een ondernemer kan voor wat betreft de belastingheffing over de stakingswinst uitstel van betaling worden aangevraagd. Daarvoor moet een verzoek worden ingediend bij de Belastingdienst. Het uitstel dat door de Belastingdienst wordt verleend, duurt maximaal tien jaar. Over het nog aan belasting verschuldigde bedrag, is geen rente verschuldigd.

Doorschuiving

Het is mogelijk om de belastingheffing over de stakingswinst door te schuiven naar de bedrijfsopvolger. Daarvoor moet eveneens een verzoek worden ingediend bij de Belastingdienst.

Doorschuiving van de fiscale claim is mogelijk als er aan twee voorwaarden wordt voldaan:

1. de onderneming moet op grond van de bepalingen van het wettelijk erfrecht of op grond van de bepalingen van een testament zijn verkregen;
2. de onderneming moet door een of meerdere erfgenamen in zijn geheel rechtstreeks wordt voortgezet; dit betekent dat de bedrijfsopvolger(s) binnen een redelijke termijn zelf de leiding over het bedrijf moeten gaan voeren.

Gezien de eis dat doorschuiving van de fiscale claim alleen maar mogelijk is als het bedrijf wordt voortgezet door een of meerdere erfgenamen, zal deze belastingfaciliteit bijna alleen maar voorkomen binnen de familiesfeer.

3.6.3. BV

Door het overlijden van een ondernemer met een bedrijf in de rechtsvorm van een BV, moet er in box 2 van de inkomstenbelasting aanmerkelijkbelangheffing worden betaald. Dat gebeurt tegen een tarief van 26,90% (in 2023).

De belastingheffing wordt berekend over het verschil tussen de prijs waarvoor de aandelen zijn verkregen en de waarde van de aandelen op het moment van overlijden van de ondernemer.

Doorschuiving

Op grond van wettelijke bepalingen wordt de belastingclaim die verband houdt met de aanmerkelijkbelangheffing, automatisch doorgeschoven naar de nieuwe aandeelhouder (de bedrijfsopvolger).

Daarvoor hoeft geen verzoek te worden ingediend bij de Belastingdienst. Die belasting hoeft pas te worden voldaan als de bedrijfsopvolger op zijn beurt de onderneming overdraagt of het bedrijf staakt.

Onmiddellijk betalen

Soms kan het aantrekkelijker zijn om de belastingclaim op grond van de aanmerkelijkbelangheffing wel meteen te betalen. Want als het te betalen bedrag niet wordt doorgeschoven maar onmiddellijk opeisbaar is, vormt dat een schuld voor de nalatenschap en mag daarom worden afgetrokken van de waarde van de erfenis. Dit heeft een gunstig effect op het bedrag dat aan successierechten moet worden voldaan.

Als duidelijk is dat het financieel voordeliger is om de belastingclaim op grond van de aanmerkelijkbelangheffing niet door te schuiven maar onmiddellijk te betalen, moet daarvoor een verzoek worden ingediend bij de Belastingdienst.

3.6.4. Erfbelasting

Erfbelasting is de belasting die betaald moet worden over een verkrijging ten gevolge van overlijden. Het belastingtarief dat over de waarde van de verkrijging wordt berekend, is afhankelijk van de relatie die de verkrijger had tot de overledene.

Basistarief

Echtgenoot en kinderen zitten in de eerste categorie voor de heffing van erfbelasting. Afhankelijk van de waarde van hetgeen wordt verkregen, bedraagt het belastingpercentage 10 of 20%.

Over een verkrijging met een waarde tot en met € 138.642 (2023) wordt 10% erfbelasting geheven. Over een verkrijging met een waarde boven het bedrag van € 138.642 is dat percentage 20%.

Vrijstellingen

Een gedeelte van de erfrechtelijke verkrijging door een echtgenoot (of onder voorwaarden: de samenwonende partner) en door kinderen en kleinkinderen is vrijgesteld van belastingheffing.

Voor de echtgenoot (of samenwonende partner) gaat het om een bedrag van € 723.526 (2023). Dit bedrag mag van de nettoverkrijging worden afgetrokken. Daarover is geen erfbelasting verschuldigd.

Voor kinderen en kleinkinderen geldt een fiscaal vrijgesteld bedrag van € 22.918 (2023). Zieke en gehandicapte kinderen die grotendeels op kosten van de overleden ouder werden onderhouden, hebben recht op een fiscaal vrijgesteld bedrag van € 68.740 (2023).

Faciliteiten bedrijfsopvolging

Bij erfrechtelijke verkrijging van een onderneming voorziet de wet in een aantal fiscale faciliteiten waar de bedrijfsopvolger gebruik van kan maken.

1. Waarde van de onderneming

De waarde van de onderneming die door het overlijden van de erflater wordt verkregen, wordt vastgesteld op basis van de going-concernwaarde van de onderneming (alsof de onderneming wordt voortgezet). Maar de waarde wordt ten minste vastgesteld op de liquiditeitswaarde van de onderneming.

2. Waarde van de aandelen

De waarde van de aandelen van een BV die door overlijden worden verkregen, wordt vastgesteld op basis van de going-concernwaarde (dan wel de liquiditeitswaarde) van de onderneming die door de BV wordt gevoerd. Voorwaarde om voor de erfrechtelijke verkrijging van de gunstige fiscale faciliteiten voor bedrijfsopvolging gebruik te kunnen maken, is echter wel dat het beleggingsvermogen van de BV niet meer bedraagt dan 5% van de totale waarde van de onderneming.

3. Holding-BV

Bij de verkrijging door overlijden van aandelen in een holding-BV zal in de meeste gevallen de holding-BV zelf geen onderneming drijven, maar de dochtervennootschap die daar onder hangt wel.

Op de verkrijging van aandelen van een holding-BV zijn in dat geval toch de gunstige fiscale faciliteiten voor bedrijfsopvolging van toepassing, indien de erflater (middels de holding-BV) voor ten minste 5% indirect een belang heeft in de dochtervennootschap.

4. Certificaten van aandelen

Indien de aandelen van een BV zijn gecertificeerd, worden door het overlijden van de erflater geen aandelen van de BV verkregen, maar certificaten van aandelen.

Op de verkrijging van certificaten van aandelen zijn toch de fiscale faciliteiten voor bedrijfsopvolging van toepassing, echter onder de voorwaarde dat de certificaten te vereenzelvigen zijn met de onderliggende aandelen (dat wil zeggen: de certificaten zijn gelijk genummerd en met dezelfde nominale waarde als de aandelen waarvoor de certificaten zijn uitgegeven).

5. Soms ook: het bedrijfspand

Voor de verkrijging van een onroerende zaak (bedrijfspand) die tot het privévermogen behoorde van de erflater, kan eveneens een beroep worden gedaan op de gunstige fiscale faciliteiten die gelden voor bedrijfsopvolging indien op het pand de terbeschikkingstellingregeling van artikel 3.92 Wet IB van toepassing is. Daarvoor moet aan de volgende voorwaarden zijn voldaan:

- de onroerende zaak werd in privé door de erflater verhuurd aan een BV waarvan hij ten minste voor 5% aandeelhouder was;
- de onroerende zaak is dienstbaar aan de onderneming van de BV;
- de onroerende zaak wordt verkregen tegelijkertijd met de aandelen in de BV.

6. Vrijstelling

De verkrijging van ondernemingsvermogen door overlijden is tot een bedrag van € 1.205.871 (in 2023) volledig vrijgesteld van belastingheffing.

De verkrijging van ondernemingsvermogen door overlijden boven het bedrag van € 1.205.871 is voor 83% vrijgesteld van belastingheffing.

Tevens is vrijgesteld het bedrag ter grootte van het verschil tussen de liquiditeitswaarde en de going-concernwaarde van de onderneming (ingeval de liquiditeitswaarde hoger is dan de going-concernwaarde).

Deze vrijstellingen zijn voorwaardelijke vrijstellingen. Ze zijn van toepassing indien en voor zolang er voldaan wordt aan de voorwaarden zoals hierna wordt vermeld.

Na verloop van de in die voorwaarden gestelde termijn van vijf jaar, worden de vrijstellingen definitief.

7. Tarief

Over het restant van de verkrijging met inachtneming van de vrijstellingen zoals hiervoor vermeld, is het normale tarief van de erfbelasting van toepassing.

Over een verkrijging met een waarde tot en met € 138.642 (2023) wordt 10% erfbelasting geheven.

Over een verkrijging met een waarde boven het bedrag van € 138.642 is dat percentage 20%.

8. Betalingsregeling

Voor het bedrag aan erfbelasting dat de bedrijfsopvolger over de waarde van het ondernemingsvermogen dat wordt verkregen moet betalen, kan bij de Belastingdienst uitstel van betaling worden aangevraagd.

Deze fiscale faciliteit is bedoeld om de bedrijfsopvolger na de overname van de onderneming niet meteen in liquiditeitsproblemen te brengen. Uitstel van betaling wordt verleend voor een periode van maximaal tien jaar.

Voor het bedrag dat verschuldigd is, wordt een conserverende aanslag opgelegd. De belastingschuld is wel rentedragend. Maar ook de rente hoeft pas na afloop van de vastgestelde termijn te worden voldaan.

9. Voorwaarden

Om van de fiscale faciliteiten voor bedrijfsopvolging gebruik te kunnen maken, gelden enkele belangrijke voorwaarden:

1. de erflater moet het ondernemingsvermogen voor een termijn van ten minste één jaar voor zijn overlijden in zijn bezit hebben gehad;
2. de bedrijfsopvolger die het ondernemingsvermogen door overlijden heeft verkregen, moet de onderneming ten minste vijf jaar voortzetten.

Ook geldt als voorwaarde dat het uitdrukkelijk moet gaan om ondernemingsvermogen zoals bedoeld in de wet.

Daartoe wordt gerekend:

- een onderneming zoals bedoeld in de Wet IB;
- een aandeel in een dergelijke onderneming (bijv. als commanditaire vennoot);
- aandelen in een vennootschap (BV) waarop de aanmerkelijk belangregeling van de Wet IB van toepassing is (dan wel aandelen van een dochtervennootschap of certificaten van aandelen);
- een onroerende zaak die ter beschikking wordt gesteld aan een vennootschap als bedoeld in de Wet IB.

10. Schriftelijk verzoek

De bedrijfsopvolger die het ondernemingsvermogen door overlijden heeft verkregen, moet bij de Belastingdienst schriftelijk een beroep indienen voor toepassing van de fiscale faciliteiten voor bedrijfsopvolging. Het beroep moet tegelijkertijd worden ingediend met de aangifte voor de erfbelasting.